

ABOUT THE POPULATION OF THE GOLDEN EAGLE IN THE EASTERN PART OF THE KYRGYZ RANGE, NORTHERN TIAN SHAN, KYRGYZSTAN

Ostashchenko A.N., Zakharov A.Yu. (Institute of Biology, NAS KR, Bishkek, Kyrgyzstan)

Contact:

Anatoly Ostashchenko
aostas@yandex.com

Andrey Zakharov
azakharov230361@mail.ru

Recommended citation: Ostashchenko A.N., Zakharov A.Yu. About the population of the Golden Eagle in the Eastern part of the Kyrgyz Range, Northern Tian Shan, Kyrgyzstan. – *Raptors Conservation*. 2023. S2: 22–25. DOI: 10.19074/1814-8654-2023-2-22-25 URL: <http://rrcn.ru/en/archives/34826>

The material for this paper is based on occasional observations of the Golden Eagle (*Aquila chrysaetos*) over a 30-year period and on breeding data collected from March 21 to April 14, and from May 21 to June 14, 2019, in the foothills and middle mountains of the northern macro slope of the Kyrgyz Range, from the Boom Valley in the east to the Kara-Balta area in the west. This territory is stretching on 170 km. The main goal of the fieldwork was to search for Saker Falcon's (*Falco cherrug*) nests, thus information about the Golden Eagle's nests was collected mostly occasionally. Nevertheless, these data objectively reflect the current state of the population.

During the survey period, six active nests of the Golden Eagle were discovered. One nest was located on a rock ledge, two nests were built within niches in conglomerate cliffs, and three nests were found on clay cliffs. In the latter case, the nests were built on the basis of shrubs growing on the cliffs.

Usually, the contents of the nests were not observed. Only in one nest an egg was seen on March 26, and on May 23 the nest contained a fledgling with growing flight feathers.

In total, during the field trip, 11 adult and two juvenile Golden Eagles were encountered, excluding territorial birds observed near the nests.

The Golden Eagle is present in the Kyrgyz Range all year round. It appears that a pair consistently maintains its nesting territory, driving all other large eagles away. For instance, on December 3, 2018, in the foothills of the Kyrgyz Range, we observed two Golden Eagles relentlessly chase and attack an Imperial Eagle (*Aquila heliaca*). Breeding displays were observed near the Orto-Tokoy Reservoir on January 22, 2010.

Young eagles spend the winter with their parents, who continue to feed them occasionally. In various locations within the Tien Shan range, groups of three birds, including one juvenile, are encountered throughout the winter. Presumably, during the incubation period, parents drive young birds away from themselves, at least from the vicinity of the breeding territory. For instance, on April 7, 2019, in the Beyisheke area, a pair of adults persistently chased a juvenile away from their nest. However, even during this time, it is possible to observe both adult and young Golden Eagles soaring together.

Actually, the main mystery of the ecology of Golden Eagles nesting in the foothills is the structure of their spring-summer diet. There are no marmots (*Marmota* sp.) here, the desert hare (*Lepus tibetanus*) is rare in most of the area, as well as the chukar (*Alectoris chukar*) and the pheasant (*Phasianus colchicus*). Perhaps snakes play a significant role in its summer diet, since we have seen Golden Eagles carrying a snake several times. The earliest case of carrying a snake was noted as early as March 21.

The local people's attitude towards this species is mostly favorable. Three nests were located near roads and were clearly visible from them. Two nests were situ-

Golden Eagle
(*Aquila chrysaetos*).
Photo by I. Karyakin.

Беркут
(*Aquila chrysaetos*).
Фото И. Карякина.

Бүркүт
(*Aquila chrysaetos*).
И. Карякиннын
фотосы.

ated no more than a kilometer away from residential livestock enclosures, where domestic chickens and turkeys were kept alongside sheep. However, Golden Eagles do not attack domestic birds or lambs. This behavior allows them to peacefully coexist with livestock farmers for many years.

Generally, the human attitude towards the Golden Eagle in the Kyrgyz Range is mostly neutral. Occasionally, it is kept for falconry purposes, but there are few enthusiasts left, and nowadays it is more of a show than a substantial practice. As a result, Golden Eagle's population is not significantly impacted by falconers. The trend of making stuffed animals, which was very popular in the late 20th and early 21st centuries has almost disappeared. Occasionally, Golden Eagles die in traps set on other animals. There is a known case of

a car accident with a Golden Eagle in the Boom Valley. As a result, the bird lost its sight. In May 2019, a dried-up carcass of a Golden Eagle was found beneath the aerial power line. Upon examination, it was discovered that half of its wing was severed with a very clean cut along the ulna and radius bones. This undoubtedly indicates a high speed collision. Most likely, the bird dived for prey and did not notice a conductor at least 10 centimeters thick against the background of the mountains.

In total, the number of discovered nests, their location in areas of high human activity, and the attitude of the local population are driving us to the conclusion that the population of the Golden Eagle in the eastern part of the northern macro slope of the Kyrgyz Range is in a favorable state.

О ПОПУЛЯЦИИ БЕРКУТА В ВОСТОЧНОЙ ЧАСТИ КИРГИЗСКОГО ХРЕБТА, СЕВЕРНЫЙ ТЯНЬ-ШАНЬ, КЫРГЫЗСТАН

Остащенко А.Н., Захаров А.Ю. (Институт биологии НАН КР, Бишкек, Кыргызстан)

Контакт:

Анатолий Остащенко
aostas@yandex.com

Андрей Захаров
azaharov230361@mail.ru

Рекомендуемая цитата: Остащенко А.Н., Захаров А.Ю. О популяции беркута в восточной части Киргизского хребта, Северный Тянь-Шань, Кыргызстан. – Пернатые хищники и их охрана. 2023. Спецвып. 2. С. 22–25. DOI: 10.19074/1814-8654-2023-2-22-25 URL: <http://rrrcn.ru/ru/archives/34826>

Материалом для данного сообщения послужили эпизодические наблюдения беркута (*Aquila chrysaetos*) на протяжении 30-летнего периода и сведения по гнездованию, собранные с 21 марта по 14 апреля и с 21 мая по 14 июня 2019 г. в адырах и среднегорье северного макросклона Киргизского хребта, от Бомского ущелья на востоке до урочища Кара-Балта на западе. Протяжённость данного участка по прямой 170 км. Так как основной целью проведения полевых работ были поиски гнёзд балобана (*Falco cherrug*), то сведения о гнёздах беркута собраны попутно, по большей части случайно и, тем не менее, эти данные объективно отражают нынешнее состояние популяции.

За период обследования было обнаружено 6 жилых гнёзд беркута. Одно гнездо было устроено на выступе скалы, 2 гнезда располагались в нишах конгломератных обрывов, 3 – на глинистых обрывах, в этом случае основанием для

устройства гнёзд послужили растущие на обрыве кусты.

Обычно содержимое гнёзд не просматривалось. Только в одном гнезде 26 марта удалось рассмотреть 1 яйцо, а 23 мая в гнезде был птенец с начавшими расти маховыми перьями.

Всего за время экспедиции встречены 11 взрослых и 2 молодых беркута, не считая птиц, увиденных в районе гнёзд.

Беркут в Киргизском хребте встречается круглый год. Судя по всему, пара постоянно придерживается своей гнездовой территории, прогоняя с неё всех крупных орлов. Так, 3 декабря 2018 г. в предгорье Киргизского хребта видели, как два беркута долго преследовали орла-могильника (*Aquila heliaca*), постоянно нападая на него. В районе Орто-Токойского водохранилища брачные игры наблюдали 22 января 2010 г. Молодые проводят зиму с родителями, которые продолжают их подкармливать. В разных местах Тянь-Шаня группы из трёх птиц,

среди которых один молодой, встречаются всю зиму. Вероятно, родители окончательно прогоняют от себя молодых в период насиживания, по крайней мере из района расположения гнезда. Так, 7 апреля 2019 г. в урочище Бейшеке недалеко от гнезда пара взрослых настойчиво гоняла молодого. Но даже в это время можно увидеть совместно парящих взрослого и молодого беркутов.

Собственно, основной загадкой экологии гнездящихся в адырах беркутов является структура их весенне-летнего питания. Сурки (*Marmota* sp.) здесь отсутствуют, заяц-песчанник (*Lepus tibetanus*) на большей части территории редок, также как кеклик (*Alectoris chukar*) и фазан (*Phasianus colchicus*). Возможно, значительную роль в его летнем питании играют змеи, так как несколько раз приходилось видеть беркута, несущего змею. Первый такой случай был отмечен уже 21 марта.

Отношение местного населения к виду в основном благожелательное. Три гнезда располагались недалеко от автомобильных дорог и были довольно хорошо видны с дороги. Два гнезда находились не далее километра от жилых кошар, в которых наряду с овцами содержались домашние куры и индюки. Но беркуты не нападают на домашнюю птицу и ягнят. Такое поведение позволяет им в течении многих лет мирно сосуществовать с животноводами.

В целом отношение человека к беркуту в Киргизском хребте по большей части нейтральное. Иногда его содержат в качестве ловчей птицы, но таких любителей мало, и сейчас это больше шоу, чем промысел, поэтому значительного ущерба популяции не наносит. Мода на изготовление чучел, столь популярная в конце прошлого – начале нынешнего веков, практически исчезла. Изредка беркуты гибнут в капканах, выставленных на других животных. Известен случай столкновения беркута с автомобилем в Боомском ущелье, в результате птица потеряла зрение. В мае 2019 г. под проводами воздушной ЛЭП найден высохший труп беркута. При осмотре оказалось, что у него срезана половина крыла, при этом срез локтевой и лучевой костей был очень ровен – это несомненно свидетельствует о большой скорости, на которой произошло столкновение. Вероятнее всего птица пикировала на добычу и на фоне гор не заметила провода толщиной не менее 10 сантиметров.

Количество найденных гнёзд, их расположение в зоне высокой хозяйственной деятельности и отношение местного населения позволяют сделать вывод, что популяция беркута в восточной части северного макросклона Киргизского хребта находится в благополучном состоянии.

ҚЫРҒЫЗ ЖОТАСЫНЫҢ ШЫҒЫС БӨЛІГІНДЕГІ БҮРКІТ ПОПУЛЯЦИЯСЫ ТУРАЛЫ, СОЛТҮСТІК ТЯНЬ-ШАНЬ, ҚЫРҒЫЗСТАН

Остащенко А.Н., Захаров А.Ю. (ҚР ҰҒА Биология институты, Бішкек, Қырғызстан)

Контакт:
Анатолий Остащенко
aostas@yandex.com

Андрей Захаров
azaharov230361@mail.ru

Ұсынылатын дәйексөз: Остащенко А.Н., Захаров А.Ю. Қырғыз жотасының шығыс бөлігіндегі бүркіт популяциясы туралы, Солтүстік Тянь-Шань, Қырғызстан. – Пернатые хищники и их охрана. 2023. Спецвып. 2. С. 22–25. DOI: 10.19074/1814-8654-2023-2-22-25 URL: <http://rrrcn.ru/ru/archives/34826>

Бұл хабарламаның материалы адырлар мен шығыста Боом аңғарынан батыста Кара-Балта шатқалына дейінгі Қырғыз жотасының солтүстік макробаурайындағы тауларда 2019 жылдың 21 наурызы мен 14 сәуірі мен 21 мамыры мен 14 маусымы аралығында бүркіттің (*Aquila chrysaetos*) өя салуы туралы 30 жылдық кезеңдегі жиналған эпизодтық бақылаулар

болды. Бұл телімнің түзу сызықтағы ұзындығы 170 км. Далалық жұмыстардың негізгі мақсаты ителгінің (*Falco cherrug*) өяларын іздестіру болғандықтан, бүркіттің өялары туралы ақпарат жол бойында негізінен кездейсоқ жинақталған, соған қарамастан популяцияның қазіргі жағдайын бұл деректер объективті түрде бейнелейді.

Golden Eagle
(*Aquila chrysaeyos*).
Photo by I. Karyakin.

Беркут
(*Aquila chrysaeyos*).
Фото И. Карякина.

Бүркіт
(*Aquila chrysaetos*).
И. Карякинның
фотосы.

Зерттеу кезеңінде бүркіттердің 6 түр-ғылықты ыясы табылды. Бір ыя жартастын жиегіне салынып, 2 ыя конгломератты жартастарынын қуыстарына, 3-і сазды жартастарға орналастырылған, бұл жағдайда жартаста өсетін бұталар ыя салуға негіз болған.

Әдетте ыялардын ішінде не бары қарламады. Тек 26 наурызда бір ыяда 1 жумыртқаны қарап тексеру мүмкіндігі болды, ал 23 мамырда ыяда ұшатын қауырсындағы өсе бастаған балапан болды.

Экспедиция барысында ыя салатын аумақта көрген құстарды есептемегенде, барлығы 11 ересек және 2 жасан бүркіт кездесті.

Қырғыз жотасында бүркіттер жыл бойы кездеседі. Шамасы, бір жұп үнемі ыя салатын аумақтан алшақтамай, одан барлық үлкен қырандарды қуып ұшырады. Осылайша, 2018 жылдын 3 желтоқсанында Қырғыз жотасынын етегінде қаракүсты (*Aquila heliaca*) ұзақ уақыт қуып, оған үздіксіз шабуыл жасаған екі бүркіт көрінген. Тіпті бір ретінде онын қауырсындағы ұшып жатқан. Орта-Токой су қоймасы аймағында 2010 жылдын 22 қаңтарында жұптасу ойындары байқалған. Балапан құстар қысты ата-анасынын қасында өткізеді, олар балапандарын қоректендіруді жалғастырады. Тянь-Шаньнын эртүрлі жерлерінде қыс бойы үш құс топтары кездеседі, олардын ішінде біреуі жасан. Бәлкім, ата-аналары жумыртқа басу кезеңде балапандарды өздерінен, кем дегенде, ыя орналасқан аймақтан қуады. Осылайша, 2019 жылдын 7 сәуірінде Бейшек алқабында ыяға жақын жерде бір жұп ересектер жасанын табанды түрде қуып жіберді. Бірақ, осы уақыттын өзінде де бірге қалықтап ұшқан ересек пен жасан бүркітті көруге болады.

Жергілікті халықтың осы түрге деген көзқарасы негізінен қайырымды. Үш ыя тас жолдардын жанында орналасқан және жолдан жақсы көрінетін. Қойлармен қатар ыя тауықтары мен құркетауықтары бар қой қораларынан бір шақырым қашықтықта екі ыя орналасқан. Бірақ бүркіттер ыя құстары мен қозыларға шабуыл жасамайды. Бұл мінез-құлық оларға ұзақ жылдар бойы мал өсірушілермен бейбіт тіршілік етуге мүмкіндік береді.

Шындығында, адырларға ыя салатын бүркіттердің экологиясынын басты құпиясы – олардын көктемгі-жазғы қоректену құрылымы. Мұнда суырлар (*Marmota* sp.) жоқ, кекілік (*Alectoris chukar*) және қырғауыл (*Phasianus colchicus*) сияқты құм қоян да (*Lepus tibetanus*) аумақтың көп бөлігінде сирек кездеседі. Мүмкін онын жазғы қорегінде жыландар маңызды рөл атқарады, өйткені бірнеше рет жыланды іліп бара жатқан бүркітті көруге болатын. Мұндай алғашқы жағдай 21 наурызда тіркелді.

Қырғыз жотасындағы бүркіттерге деген адамдардын көзқарасы негізінен бейтарап. Кейде оны жыртқыш құс ретінде ұстайды, бірақ мұндай әуесқойлар аз және қазір бұл оны аулаудан гөрі шоу болғандықтан, популяциясына айтарлықтай зиян келтірмейді. Соңғы ғасырдын аяғы мен осы ғасырдын басында танымал болған тұлпытарды жасау сәні іс жүзінде жоғалып кетті. Кейде сирек жағдайларда бүркіттер басқа жануарларға салынған тұзақтардан қаза табады. Боом шатқалында бүркіт пен көлік соқтығысып, сонын салдарынан құстың көздері көрмей қалған оқиға белгілі. 2019 жылдын мамыр айында ЭЖ сымдарынын астынан бүркіттің құрғап қалған мүрдесі табылды. Тексеру кезінде қанатынын жартысы кесілген, ал шынтақ пен білек сүйегі өте біркелкі болғаны белгілі болды, бұл сөзсіз соқтығыстың жоғары жылдамдығын көрсетеді. Сірә, құс жемтігіне шүйіліп ұшып кеп, таулардын аясында қалыңдығы 10 сантиметрден аспайтын сымды байқамай қалған.

Түтастай алғанда, табылған ыялардын саны, олардын белсенді шаруашылық аймақта орналасуы және жергілікті халықтың көзқарасы, Қырғыз жотасынын солтүстік макробаурайынын шығыс бөлігіндегі бүркіт популяциясынын жағдайы жағымды деген қорытынды жасауға мүмкіндік береді.